

เกริ่นนำ

ในศาสนาพราหมณ์มีพระผู้เป็นเจ้าสูงสุด ๓ พระองค์ คือ

๑. พระพรหมา ผู้สร้าง
๒. พระนารายณ์ หรือ พระวิษณุ ผู้รักษา
๓. พระศิวะ หรือ พระอิศวร ผู้ทำลาย

ในจำนวนทั้งสามพระองค์นี้ พระนารายณ์ได้อวตารลงมาเกิดเพื่อรักษาไว้ซึ่งโลกและสวรรค์เป็นจำนวน ๙ ปาง และปางที่ ๑๐ จะอวตารมาในอนาคตกาล

ปางที่ ๑

มัตสยาวตาร

คัมภีร์ภควัดปุราณะเล่าว่า เมื่อเวลาสิ้นปีหมะกับปีมาถึง พระพรหมาผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งก็ทรงเหนื่อยล้า ใคร่นอนหลับพักผ่อน เพราะได้เข้าสู่พรหมราตรี (กลางคืนของพระพรหมา) แล้ว และเมื่อพระพรหมาหลับไหล ไตรโลก (สามโลก มีโลกมนุษย์ สวรรค์ และบาดาล) ก็เริ่มสลายตัวกลายเป็นมหาสมุทรใหญ่

ขณะนั้นเมื่อสุรตนหนึ่งเป็นราชาทานพชื่อ หัยครีพ (สังขะอสุร) อาศัยอยู่ในมหาสมุทร ได้ผุดขึ้นมาพบพระพรหมาที่กำลังนอนหลับเข้า เห็นกระแสพระเวทหลังไหลออกจากโอษฐ์พระพรหมา หัยครีพ จึงรองรับพระเวทไว้ แล้วรีบดำน้ำกลับไปยังที่อยู่ของตน

แต่การกระทำในครั้งนี่ของหัยครีพได้ล่วงรู้ถึงพระนารายณ์ พระองค์ทรงหวังจะช่วยให้คนและสัตว์ได้อยู่อย่างสงบสุข จึงอวตารเป็นปลาเล็กๆ เรียกว่า “ตะมะริ” วายน้ำคอยท่าอยู่

ในเวลาเดียวกันนั้นที่แคว้นทระวิระ มีท้าวสัตยพรต (ไววัสวัต)

โอรสของพระสุริยาทิตย์ (วิวัสวัต) เป็นกษัตริย์ปกครอง ท้าวเธอทรง
เคารพบูชาพระนารายณ์ และบำเพ็ญตบะฉะฉานด้วยการเสวยแต่น้ำเป็น
อาหาร ทรงมุ่งมั่นในทางธรรม ละเว้นการโลภภัย

วันหนึ่งท้าวสัถยพรตไปยังริมฝั่งแม่น้ำกฤตยะมาลาเพื่อล้างบาป
ขณะที่วกน้ำขึ้นมาก็ทรงเห็นปลาตะพระริตัวเล็กกระจิดริดตดิขึ้นมาใน
กอบพระหัตถ์ จึงทรงปล่อยปลานั้นกลับลงน้ำ แต่แล้วก็ทรงไต่ยิน
ปลานั้นกล่าวทูลเป็นภาษาคนว่า

จุมพลกษัตริย์	ฉันใด
พระย่อมเมตตาปวง	สัตว์แล้ว
จึงจะปล่อยเข้าไปในน้ำ	น้ำนอ
ข้าอ่อนคงต้องแพ้	พ่ายเขา

ท้าวสัถยพรตไต่ยินดังนั้นก็ซ่อนปลานั้นเอาไว้ใสมือน้ำเลี้ยงไว้
แต่เพียงชั่วข้ามคืนปลานั้นก็โตคับหม้อ ปลาอวตารจึงทูลท้าวสัถย-
พรตว่าขอที่อยู่ใหม่ที่กว้างกว่านี้ ท้าวสัถยพรตก็ซ่อนปลาตะพระริไปใส่
ในอ่างน้ำใบใหญ่ แต่เพียงเวลาผ่านไปห้าสิบนาทีปลาก็โตเต็มอ่าง แล้ว
ปลาพระนารายณ์ก็ได้ทูลขอที่อยู่ใหม่อีกครั้ง

ท้าวสัถยพรตจึงนำปลาไปปล่อยลงสระใหญ่ แต่ไม่นานนักปลา
ก็โตติดขอบสระ แล้วทูลขอที่อยู่ใหม่อีกหน

เสียงดังสนั่นจ้า	ปลาทูล
อ้าพระผู้ทรงธรรม	เที่ยงแท้
สระที่นเรนทร์สูร	ให้อยู่

บ่มีพอเพื่อแม่	ว่ายวน
จอมคนจงโปรดข้า	อีกครา
ให้ตบได้มี	ที่กว้าง
เพื่อว่าแหวกในธา	ราเล่น
เปนสุขสนุกบ้าง	เถิดหนอ

พอได้ฟังคำขอร้องของปลาอวตาร ท้าวสัตยพรตก็ทรงสั่งให้เหล่าเสนาช่วยกันซื้อปลาไปปล่อยลงทะเลสาบที่วัดโดยรอบได้ร้อยโยชน์ แต่ภายในวันเดียวปลาก็โตเต็มทะเลสาบ ท้าวสัตยพรตก็ไม่ย่อท้อ ทรงสั่งให้นำปลาพระนารายณ์ไปปล่อยยังมีมหาสมุทร ปลาพระนารายณ์ก็ทำที่ตัดพ้อว่า

แล้วมีวาทะพ้อ	ราชา
อัสมุตสาคร	นี้ไซ้
มีนาคและเหรา	เที่ยวท่อง
สามารถพิชิตได้	สุดชีวิ
อ้าวีระราชเจ้า	ทรงคร
ขึ้นชื่อว่าเมตตา	เล็ดล้ำ
ทิ้งข้าณสาคร	ณบัด นี้
พหุภัยในน้ำ	มากมี ยิงนา

แต่คราวนี้ท้าวสัตยพรตไม่หลงกลปลาอวตารอีก เพราะทรงนึกอะไรวางปลานี้คงเป็นพระนารายณ์อวตารมาเป็นแน่ จึงทูลถามว่าเหตุใดพระองค์จึงมาปรากฏในรูปปลาเช่นนั้น

ปลาพระนารายณ์ตอบว่าอวตารมาครั้งนี้ก็เพื่อช่วยกู้โลกไว้ และว่านับแต่นี้อีกเจ็ดวันจะเกิดอุทกภัย (น้ำท่วม) ทั่วสามโลก พระองค์จะส่งเรือลำใหญ่มารับ ให้ท้าวสัตยพรตเก็บต้นยาพิษพันธุ์ต่างๆ และสัตว์ชนิดละคู่พร้อมทั้งเชิญพระฤๅษีทั้งเจ็ดตน (สัปตะฤๅษี หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “ประชาบดี” เป็นมณเฑาะฐนาคของพระพรหม โดยพระพรหมให้กำเนิดด้วยการนึก ในคัมภีร์ศตปถพราหมณะ ระบุนามไว้คือ ๑. โคดม ๒. ภรทวาช ๓. วิศวามิตร ๔. ชมทัศน์ ๕. วลีษฐ ๖. กัศยป ๗. อัตริ ส่วนในเมฆาภการตะ ระบุว่าเป็น ๑. มะรีจิ ๒. อัตริ ๓. อังคีรส ๔. ปุละหะ ๕. กระตุ ๖. ปุัสตยะ ๗. วลีษฐ ในวายุปุราณะ เต็ม “ภฤคฺ” เข้าอีกตนหนึ่ง แต่ยังคงเรียกว่าสัปตะฤๅษี ในวิษณุปุราณะ เต็ม “ภฤคฺ” กับ “ทักษะ” อีกสองตน และเรียกว่า “พรหมฤๅษี” ทั้งเก้า) และพาเหล่าบริวารลงสู่เรือลำนั้น

เมื่อเห็นเรืออันคลอนเพราะถูกพายุ พระนารายณ์ในร่างปลาตะพระริก็จะว่ายมาหา ให้ท้าวสัตยพรตจับนาคน้ำมา ปลายหนึ่งผูกหัวเรือ อีกปลายหนึ่งผูกกับหางของปลา แล้วพระองค์จะจูงเรือให้ปลอดภัยตลอดพรหมราตรี ตรัสเสร็จปลาอวตารก็หายตัวไป

ครั้นถึงกำหนดก็เกิดอุทกภัยใหญ่ขึ้น น้ำในมหาสมุทรสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แถมฝนยังตกหนักชนิดไม่ลืมหูลืมตาอีก สายน้ำท่วมเจิ่งนองไปทั่ว

...สุดสายตาแลไป บ่มีได้เห็นดิน ปัดพินทั่วไป มิได้มีที่แห่ง
บางแห่งลึกหลายวา...

สถานการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้สัตว์โลกทั้งหลายปั่นป่วนวุ่นวายกับ

การหนีตาย

...นานาสัตว์สยดสยอง ทั้งพองก็ตรีตรู ขึ้นสู่ขีดเขาเนิน ปีนเขา
เขินหนีไป หวังให้พ้นอุทก บ้างก็ตกภูผา กายากลิ่งลงน้ำ เหาห้ำ
คร่าหายไป...

...สัตว์บนดอนสท้าน คลานเข้าหาที่ร่ม ทั้งกลัวจมหเล กลัวฝน
เทถูกหนาว อกรากูร้าวทั่วกัน เมื่อนั้นสัตว์นานา หากกลัวกันเองไม่ ต่าง
ตนไฟหนีพ้น กระแสชลนำฉาว กวางดาวนอนแนบสิงห์ เลื้อยสมิงเคียง
โค ช้างตัวโตเคียงหมี่ หนูอยู่ดีกับแมว นกแก้วเนาแนบเหยี่ยว กระจอก
เปรี้ยวเคียงเร้ง สุนัขแฝงกับคน ปะปนกันทั่วไป...

แต่ท้าวสัตยพรตมิได้หวั่นไหวไปกับบรรยายกาศอันน่าสะพรึง
กลัวนี้ ทรงนั่งภาวนาด้วยศรัทธาอันมั่นคงต่อพระนารายณ์ จนกระทั่ง
เรือลำใหญ่แล่นมาถึง ท้าวเธอจึงสั่งให้พวกเสนาช่วยกันเก็บต้นยา
พันธุ์พืชต่างๆ และต้อนสัตว์อย่างละคู่ขึ้นไปบนเรือ แล้วเชิญพระฤๅษี
ทั้งเจ็ดให้ขึ้นเรือไปด้วย เมื่อทุกอย่างสำเร็จเรียบร้อย เรือลำใหญ่ก็
ลอยลำเพราะน้ำสูงขึ้นทุกขณะ

แลไปณพ่างพื้น	ดินดอน
เห็นอุทกขึ้นเร็ว	รวดแท้
ปลายพฤษะชาติสลอน	แลสลับ
ไปซำกั้มิดแม่	สุดปลาย
แลหลายศิริเงื่อม	แง่อน

สูงตระหง่านปานยวน	ยั่วฟ้า
ครู่เดียวก็สาคร	ทันท่วม
ถึงยอดไคละอ้า	อนาถใจ
แลในหน้าน้ำฟอง	ฟองฟู
เห็นศพคนสัตว์ลอย	เกลื่อนแล้
ราชาขึงดู	อ่อนอก พระเอย
ไอ้สุดสงสารแท้	สุดทน

ยิ่งเห็นผู้คนบริวารที่มาด้วยกันในเรือมีเพียงน้อยนิด ก็ยิ่งทำให้
 ท้าวสัตยพรตรู้สึกเศร้าสลดพระทัย พระฤๅษีทั้งเจ็ดเห็นเช่นนั้นจึง
 เตือนให้ท้าวเธอตั้งจิตระลึกถึงพระนารายณ์ ท้าวสัตยพรตก็ทรงทำ
 ตามคำแนะนำของสัปตะฤๅษี

กะมลธเน่วน้อม	อีกพระกายะค้อม
นมัสการ	
ภูบาลยอหัตถ์ไหว	วอนพระพิษณุให้
เทพทรงศักดิ์แลฯ	

พร้อมกันนั้นได้ทรงกล่าวสรรเสริญพระเกียรติพระนารายณ์
 (ที่ในกลอนเรียกว่าพระพิษณุ) และอัญเชิญพระองค์ให้เสด็จมาช่วย
 พอได้ยินคำอ่อนวอนของท้าวสัตยพรต ปลาอวตารก็รีบแหวกว่ายมา
 หาเรือลำใหญ่ขึ้นโดยไม่รอช้า แแรงแหวกว่ายมหาศาลของปลาพระ
 นารายณ์ทำให้

...ทะเลบัวเนแปนคลื่น ระลอกคลื่นเครงดัง รวนน้ำคลื่นขรม รว
ลมคึกคึกพัด...

และแล้วผู้คนในเรือต่างก็ได้เห็น

...เห็นมัตสยาเล่นล่อง ฟ่องพองฟูเฟื่องฟ้า จำแจ่มกลางสาคร
องหนงามนำพิศวง องค์กรดังทองเนื้อแก้ว ครึบนั้นเล่าเปล่งปลั่ง ดังราชวัติ
แหวกชลธิ์ว่องว่าย น้ำกระจายราวเพชร ตละเม็ดพราวพรรณ อัน
กายาปลาไซร์ใหญ่ยาวราวล้านโยชน์ เยี่ยมยิ่งโชดเขาหลวง ทั้งปวงใน
โลกนี้ อันมีหงอนมहिมา ชูราเหนือฟองสมุทร สูงสุดยั้งต้นยาง ตั้งอยู่
กลางศิระ...

ท้าวสัตยพรตโน้มไหว้ปลาอวตารด้วยความเคารพ แล้วก็จับ
เอานาคตัวใหญ่จากในน้ำผูกข้างหัวนาคไว้กับหัวเรือ และผูกข้างหางไว้
กับหงอนของปลาอวตาร

ปลาพระนารายณ์ก็ทรงจูงเรือใหญ่ลำนั้นให้เล่นฝ่าคลื่นลมอัน
คลุ้มคลั่งไปโดยปลอดภัย ในขณะที่ท้าวสัตยพรตทรงสาธยายมนตร์
สรรเสริญพระนารายณ์อีกครั้ง พร้อมด้วยนามทั้งพันของพระองค์
(ถือกันว่าพระนารายณ์มีพระนามหนึ่งพัน ซึ่งถ้าผู้ใดท่องได้จะนับว่า
ได้บุญอย่างยิ่ง) และในระหว่างที่จูงเรือให้พันภัยอยู่นี้ ปลาอวตารก็ได้
ทรงแสดงคติและสุนทรพจน์ที่เยี่ยมยอดให้ผู้คนบนเรือฟัง ซึ่งได้จด
ลงไว้เป็นคัมภีร์มัตสยะปุราณะ

จวบจนกระทั่งถึงปลายพรหมราตรี ระดับน้ำจึงค่อยลดลง คลื่น
ลมที่ซัดกระหน่ำตลอดเวลา ก็ค่อยอ่อนแรง แล้วในไม่ช้าเรือก็ลอยเข้า
สู่ที่ตื้นและจอดนิ่งบนพื้นแผ่นดิน ปลาอวตารจึงสั่งให้ท้าวสัตยพรต

คอยอยู่ที่ตรงนั้นก่อน แล้วสลัดนาครที่พันหองนอนออก ดำลงสู่ใต้
มหาสมุทรอีกครั้งเพื่อจะไปกู้พระเวทกลับคืน

พอดำน้ำลงไปถึงที่อยู่ของขุนยักษ์หัยครีพ ปลาพระนารายณ์
ก็ตรงเข้าจับขุนยักษ์ทันทีอย่างชนิดไม่มีการพูดพริ้งทำเพลงกันละ
ขุนยักษ์ซึ่งกำลังหลับเพลินๆ มาถูกปลาตัวมหึมาโฉบรับเอาอย่างนั้น
ก็สะดุ้งตื่นทันที แล้วฉกตะลุมบอนระหว่างขุนยักษ์กับปลาอวตารก็
เปิดฉากขึ้น

ยักษ์หลังก็ฟาดด้วย	ตะบอง
ตบตีก็อีกใน	น่านน้ำ
สาครคลื่นฟูฟอง	ยามต่อ กันแฮ
ทั้งขบทั้งถีบปล้ำ	มัดสยา
ฝ่ายปลาบได้เจ็บ	อินทรีย์
พันขบขุนยักษ์พลาง	ฟาดซ้ำ
มิไยยักษ์จะตี	ตบตบ
บมิได้เจ็บซ้ำ	ชอกกาย

ในที่สุดขุนยักษ์หัยครีพก็ไปไม่รอด

ยักษ์ร้ายโลหิตไอ้	อาบองค์
อืดอืดดินเท่าใด	สุดดิน
กำลังก็อ่อนลง	เหลือที่ ทนนา
ที่สุดก็สุดสิ้น	ชีพพลัน

เมื่อปลาอวตารจัดการค้นเอาพระเวทจากศพขุนยักษ์ได้แล้วก็
กลับคืนร่างเป็นพระนารายณ์สี่กร จากนั้นจึงเสด็จไปหาพระพรหมา
(ที่คงจะเพิ่งตื่นนอน) และเชิญพระพรหมาเสด็จกลับสวรรค์ไป (พระ
นารายณ์คงจะคืนพระเวทที่ซึ่งคืนมาจากหัยครีพีให้แก่พระพรหมาใน
ตอนนี้ด้วย)

จากนั้นพระนารายณ์ก็เหาะไปปรากฏองค์ต่อหน้าท้าวสัตยพรต
และประทานพรว่า

เราให้พรท่านนี้	จงเบน
พระมनुชนก	โลกล้วน
ร่างดับดับชุกเข็ญ	ในโลก
จงประดิษฐานล้วน	สิ่งสรรพ

หลังจากประทานพรและตรัสสอนท้าวสัตยพรตให้ตั้งอยู่ใน
คุณธรรมความดีแล้ว พระนารายณ์ก็เสด็จกลับไวกูณฐ์ไป ท้าวสัตย-
พรตจึงทรงขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งดินแดนชมพูทวีป (อินเดีย)
สืบลูกสืบหลานต่อๆ กันมา เรื่องราวที่พระนารายณ์อวตารเป็นปลา
ศะณะริก็จบลงเพียงเท่านี้ และนับจากนั้นมาก็นับเป็นการเริ่มต้นภตตะ
ยุคในวราหะกัลป์

ถึงตรงนี้แล้วมีข้อน่าสังเกตอยู่อย่างหนึ่งคือ จะเห็นได้ว่าใน
คัมภีร์ศาสนาต่างๆ หลายศาสนามีกล่าวถึงเรื่องน้ำท่วม แล้วมีคนรอด
ชีวิตจากอุทกภัยนั้น ได้อยู่เป็นบรรพบุรุษของมนุษยชาติต่อมา เช่น
ในคัมภีร์ไบเบิลของยิวและคริสเตียนกล่าวถึงโนอาห์ ซึ่งต่อเรือตามคำ
แนะนำของพระเจ้าจึงได้รอดพ้นจากอุทกภัย ส่วนในคัมภีร์

โกทรานก็กล่าวถึงโนเฮ และเรื่องราวของกรีกสมัยโบราณก็มีเรื่อง
น้ำท่วมใหญ่ อันทำให้ทวีปแอฟริกาและดินแดนหลายแห่งในมหาสมุทร มีผู้
รอดตายเพียงคนเดียวคือเดอคูคาลิโอน ซึ่งลงเรือของพระเป็นเจ้าลอย
ออกจากแผ่นดินแห่งนั้นมา

จึงน่าจะสรุปได้ว่า อาจเคยเกิดมหาอุทกภัยขึ้นในโลกนี้แล้ว
ครั้งหนึ่ง แต่เรื่องมัตสยวตารนี้มีจุดที่ค่อนข้างขัดแย้งกันเองอยู่มาก
คือ นับกันว่าหนึ่งคืนของพระพรหมายาวเท่ากับหนึ่งวันของพระ
พรหมา หรือหนึ่งกัลป์ ซึ่งนานถึง ๔,๓๒๐ ล้านปีมนุษย์ ตามเนื้อเรื่อง
กล่าวว่าปลาอวตารจูงเรือที่ท้าวสัตยพรตอยู่ตลอดพรหมราตรี (คืน
ของพระพรหมา) ก็หมายความว่าทั้งเรือทั้งท้าวสัตยพรต ตลอดจน
ผู้คน พืช และสัตว์บนเรือ จะต้องมิอายุไม่ต่ำกว่าสี่พันกว่าล้านปี อะไร
จะยืนยงคงกระพันกันปานนั้น

อีกประการหนึ่งกล่าวกันว่า พระมณูไววัสวัต (ท้าวสัตยพรต)
เป็นพระมณูองค์ที่เจ็ด และในหนึ่งกัลป์จะมีพระมณูมาเกิดสิบสององค์
แต่ตามเนื้อเรื่องนี้ท้าวสัตยพรตกลายเป็นพระมณูองค์แรกของวราหะ
กัลป์ ซึ่งเท่ากับว่าในปีหมะกัลป์ (กัลป์ก่อนหน้านี้ที่เพิ่งล่องลับไป) นั้น
มีพระมณูมาเกิดเพียงหกองค์เท่านั้น

เรื่องราวที่ขัดแย้งกันเองนี้เป็นจุดที่น่าสังเกตในเนื้อเรื่องของ
มัตสยวตารเช่นกัน และนี่คือเรื่องราวทั้งหมดของการอวตารปางที่ ๑
แห่งพระนารายณ์

ปางที่ ๒

กูรมาวตาร

ในปางที่ ๒ นี้พระนารายณ์อวตารเป็นเต่า

ตามคัมภีร์วิษณุปุราณะเล่าว่า วันหนึ่งพระฤๅษีทุรวาสไปท่อง
เที่ยวที่ป่าหิมพานต์ และได้พบกับนางฟ้าองค์หนึ่ง (ฤๅษีทุรวาสนี้เป็น
โอรสของพระอัคริประชาบดี (หนึ่งในสี่ปตะฤๅษี) กับนางอนะสุยา แต่
บ้างก็ว่าเป็นหลานของพระอัคริ ฤๅษีทุรวาสเป็นคนโง่โง่ร้าย หากใคร
ทำให้ชดใจสักเล็กน้อยก็มักจะสาปเสียทันที เช่นในเรื่อง *ศกุนตลา* เมื่อ
ฤๅษีตนนี้ไปถึงอาศรมของพระกัณวะมุณีในเวลาเช้า นางศกุนตลามี
จิตใจเหม่อลอยไม่ทันออกไปต้อนรับ ก็ถูกสาป ทำให้ต้องพราจจาก
ท้าวหุชยันต์นานหลายปี ใน *มหาภารตะ* ฤๅษีทุรวาสได้อำนวยพรให้
นางกุนตีสามารถเชิญเทวดาองค์ใดๆ ลงมาประทานบุตรให้ได้ตาม
ปรารถนา และว่าครั้งหนึ่งพระกฤษณะได้นิมนต์ฤๅษีทุรวาสฉัน แต่
ลืมเซ็ดเศษอาหารที่ตกเปื้อนเท้าพระฤๅษีตนนี้ พระฤๅษีก็โกรธ จึง
สาปให้พระกฤษณะตายในสภาพเลวร้าย)

นางฟ้าเห็นพอเห็นพระฤๅษีก็เกิดความศรัทธา จึงถวายพวงมาลัย
ที่ร้อยด้วยดอกไม้สวรรค์แก่พระฤๅษี พระฤๅษีทุรวาสก็รับพวงมาลัย
มาคล้องคอไว้ ทันใดนั้นก็กลิ่นหอมของดอกไม้สวรรค์ได้ทำให้พระฤๅษี
เกิดความรู้สึกยินดี เต็มราไปพลงทะเลไปพลงไปกลางท้องฟ้า จนได้
ไปพบกับพระอินทร์ซึ่งทรงช้างเอราวัณเข้า ด้วยความกำลังอารมณ์ดี
พระฤๅษีก็จัดแจงยื่นพวงมาลัยนั้นให้พระอินทร์

พระอินทร์รับพวงมาลัยจากพระฤๅษีทุรวาสแล้วก็วางลงบน
ตะพองช้างเอราวัณ แต่กลิ่นหอมอบอวลของดอกไม้สวรรค์ทำให้ช้าง
เอราวัณคลุ้มคลั่ง ไข้วงจับพวงมาลัยจากตะพองลงมาขว้างแล้ว
เหยียบซ้ำ

การกระทำของช้างเอราวัณยังผลให้พระฤๅษีทุรวาสโกรธเป็น
อย่างยิ่ง เพราะถือว่าพระอินทร์ดูหมิ่น จึงสาปพระอินทร์ ดังนี้

อันว่าท้าวศักรินทร์	ดูหมิ่นภูแนแล้ว
ขอศักระอย่าแคล้ว	นิบหนวย
ฤทธิ์ขจายโลกสาม	จงกลับทรมทรุดน้อย
สิทธิสมตั้งถ้อย	สาปสรรพ์
อันหมู่สุรา	เคยแพ้มาก่อนไซ้
จงกลับชานะได้	ตั้งถวิล แน่เทอญฯ

พระอินทร์ถูกสาปก็ตกอกตกใจมิใช่น้อย รับกัมกราบขอโทษ
ขอโทษพระฤๅษีเป็นการใหญ่ ว่าเรื่องที่ช้างเอราวัณเหยียบย่าพวง
ดอกไม้ นั้น ช้างคลุ้มคลั่งทำไปเอง แต่พระฤๅษีทุรวาสไม่ยอมอภัยให้

มูนี่เมินพัคตร์แล้ว	ตอบไป
ตัวท่านซีไอร่า	พตไซร์
ก็ท่านเหตุไฉน	นั่งนิ่ง
ไม่ข่มคชสารให้	อยู่มือ

ว่าแล้วพระฤๅษีก็ผลจากไปอย่างไม่ดี พระอินทร์จึงจำใจต้องกลับวิมานไปด้วยความไม่สบายใจ นับแต่นั้นมาฤทธิ์ของพระอินทร์ก็ลดน้อยถอยลงตามคำสาป แถมองค์ก็ซุบเซาสง่าราศีเสื่อม ซ้ำร้ายคือพวกเทวดาบริวารของพระอินทร์ก็พลอยฤทธิ์ลดน้อยลงกว่าเดิมด้วย ทำให้พอเกิดเรื่องรบรากับพวกอสูรที่ได้ก็มักจะพ่ายแพ้อยู่เนืองๆ

พวกยักษ์ซึกจะโลใจ ทำตัวเกะกะเกรเที้ยวระรานพวกเทวดาเป็นที่สนุกสนาน (ของพวกยักษ์ๆ เท่านั้นนะ) แต่พวกเทวดานะสนุกกันไม่ออก เดือดร้อนมากเข้าก็ซึกชวนกันไปเข้าเฝ้าพระอินทร์ ขอร้องให้ช่วยปราบพวกยักษ์อันธพาลเช่นดังเคย พระอินทร์จึงเล่าเรื่องที่พระองค์ต้องคำสาปของพระฤๅษีทรวาสให้ทวยเทพได้ทราบ ปวงเทวดาก็เลยทูลเชิญพระอินทร์ให้ไปเฝ้าพระพรหมา พระอินทร์ก็ทรงเห็นด้วย ซึกชวนปวงเทวดาไปเข้าเฝ้าทูลเรื่องที่เกิดขึ้นให้พระพรหมาทราบ

พระพรหมาได้ฟังเรื่องราวทั้งหมดแล้วก็ทรงตอบว่าพระองค์ไม่สามารถถอนคำสาปของพระฤๅษีทรวาสได้ แต่พระนารายณ์คงช่วยแก้ไขได้ พระอินทร์และเหล่าทวยเทพจึงพากันไปเฝ้าพระนารายณ์ ทูลเรื่องราวต่างๆ ให้ทรงทราบและขอร้องให้ช่วยแก้ไข

พระนารายณ์ทรงคิดหาวิธีช่วยเหลือพระอินทร์และเหล่าบริวาร โดยทรงแนะนำให้พระอินทร์ไปผูกไมตรีกับพวกอสูรเพื่อทำพิธีกวนน้ำ

อมฤตในเกษียรสมุทร ซึ่งใครได้ดื่มก็จะมีฤทธิ์เพิ่มขึ้นและไม่มีวันตาย
พร้อมกันให้คำมั่นสัญญาเป็นนัยๆ ว่า

ดูข้าจะช่วยแท้	อย่าจงน
อริจะออกแรง	ช่วยแล้
แต่ส่วนศุภะผล	จะตก
อยู่แก่ทวยเทพแท้	แน่นอน
ดีสกรจะต้องออก	แรงเปลือย เปล่านา
จะบได้ดื่มอัม	ฤตน้ำ
ฝ่ายเทพจะประเทือง	เทอดศักดิ์ ยิ่งฮา
จะประสิทธิ์ฤทธิล้ำ	ต่อไป

เรียกว่าวางแผนโกงกันตั้งแต่ต้นเลยละ พระอินทร์ฟังแผนการ
ของพระนารายณ์แล้ว เห็นมีแต่กำไรโลภจึงก็ถูกใจ รีบไปจัดการตาม
แผนโดยไม่รอช้าด้วยการ

...ก็ประกาศบัญชา แต่เทวดาทั้งหลาย ให้แยกย้ายกันไป ใน
ทิศานุทิศ ปลิดโอสถเภสัช สรรพดีมีสรรพคุณ สุนทรเทพกำแหง

เพื่อนำต้นยาเหล่านี้มาโยนลงในเกษียรสมุทรสำหรับใช้กวนเป็น
น้ำอมฤตต่อไป และพระอินทร์จึงทรง

...แต่งทูตานุทูต ไปพุดจาไมตรี ประรองดองดีกับบอสูร ชวนพร้อม
มูลร่วมงาน ทำการกวนเกษียรสมุทร ตามจตุรमुखบัญชา เพื่อหาอมฤต

เลือด จะได้เกิดสิริสวัสดิ์ สุขะวิวัฒน์ต่อไป...

ซึ่งพวกอสูรก็ยินยอมตกลงร่วมมือด้วย (พวกอสูรคงคิดว่าพวกตนตอนนี้เก่งกว่าพวกเทวดา หากมีการตูกตึกเกิดขึ้นก็ไม่กลัว อย่างไม่เสียดี้ก็ต้องตบตีบชนะพวกเทวดาแน่)

ดังนั้นพอถึงฤกษ์ที่นัดแนะกันไว้ ปวงเทพและอสูรก็มาพร้อมหน้าพร้อมตากันที่ริมฝั่งเกษียรสมุทร (หรือ “ทะเลน้ำนม” ซึ่งเป็นที่ประทับของพระนารายณ์) โดยมีพระนารายณ์ พระศิวะ และพระพรหม มหาเทพทั้งสามองค์เสด็จมาเป็นประธาน

แล้วพิธีกวนน้ำมันฤตก็เริ่มต้นขึ้น โดยเหล่าเทวดาทั้งหลายพากันโยนตัวยาที่เก็บมาลงในเกษียรสมุทร แล้วทั้งเทพทั้งยักษ์ก็ช่วยกันไปถอนเอาเขามันทรมาวางลงกลางเกษียรสมุทร เอาตัวพญาวาสูกรี (พญานาคที่เป็นบัลลังก์ของพระนารายณ์) มาแทนเชือกพันรอบเขาห้าเปลาะ จากนั้นพระนารายณ์ก็แบ่งหน้าที่ให้พวกอสูรทั้งหลายตั้งทางด้านหัวนาค ส่วนพวกเทวดาตั้งทางด้านหางนาค

พอทุกอย่างพร้อมก็เริ่มชกเขามันทรให้หมุนเวียนไปมาในทะเลน้ำนม ทำให้น้ำในทะเลปั่นป่วน มีควันพวยพุ่งราวกับน้ำเดือด แต่ในระหว่างการกวนน้ำมันฤตนั้น ภูเขามันทรที่ใช้เป็นไม้กวนลั่นคลอนไปมาไม่ตั้งตรงตามที่ควร ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้การกวนน้ำมันฤตไม่สำเร็จ พระนารายณ์จึงทรงแบ่งภาคออกไป ภาคหนึ่งอวตารเป็นเต่าตัวมหึมาลงไปช่วยหนุนเขามันทรไว้

...ภาคหนึ่งไชร้ปนเต่า เพราะเพริดสุพรรณพรวณ พลันลงสู่สมุทร
อตุลลุตไล้มีจฉา อังกายาใหญ่โต โยโส่วยเบียดโดน โคนมันทรภูมา

ขับมัจฉาพื้นฐาน แล้วอวตารเชิดซ้อน ลิงขรใหญ่ขึ้นตั้ง บนหลังเอว
กระดอง รองภูผานั้นไว้ ให้ตั้งมั่นบ่มีคลอน...

ช่วยให้พวกเทวดากับพวกยักษ์ชกภูเขามันทรได้สะดวกขึ้น

...แล้วอมรและยักษ์ ชกตัววาสูกิ ให้คีรีหมุนไป หวือได้ดุดเครื่อง
กลิ้ง...

ส่วนอีกภาคหนึ่งของพระนารายณ์ก็ทรงเหาะขึ้นไปบนยอดเขา
คอยเป่าเมฆฝนให้ลอยไปทางฝ่ายเทวดาเพื่อให้ฝนโปรยลงไปบรรเทา
ความร้อนแก่พวกเทพ ส่วนพวกยักษ์ก็อยู่ทางห้วงนาค เวลาชกกรอกเขา
นาคก็ฝนไฟพิษออกจากปาก ลนพวกยักษ์จนระโหยโรยแรงไปตามๆ
กัน ช้าเมฆฝนยังถูกเป่าไปที่อื่นอีก ไม่มีฝนโปรยลงมาให้พวกยักษ์
คลายร้อนกันสักเหมะ

แต่พวกยักษ์ก็ไม่ย่อท้อ ชกกรอกเขามันทรกวนเกษียรสมุทร
ต่อไปอย่างขะมักเขม้นด้วยความอยากได้น้ำอมฤต สถานการณ์จึง
กลายเป็นสามัคคีกันทำงานด้วยความตั้งอกตั้งใจ

...เหล่าอสุราเขม้น บ่มีเห็นแก่ยาก ริ่งริ่งนาคบ่หยุด ฝ่ายเทพจุด
ด้วยเล่า เขาก็หมุนจี้ๆ กวนวาริแหล่งนั้น เสียงอึกอึกขึ้น โลกมวลา

และแล้วการกวนเกษียรสมุทรก็สำเร็จด้วยดี มีสิ่งวิเศษผุดขึ้น
มาจากเกษียรสมุทรเจ็ดอย่าง กับสิ่งที่ทั้งเทพและยักษ์ต้องการอีกหนึ่ง
รวมเป็นแปด เรียงตามลำดับดังนี้

หนึ่งคือโคเอกอ้าง	ออกนาม
สุรภีที่เคา	รพแล้
มีนมและเนยตาม	จิตมุ่ง เสมอณา
วิสุทธีวิเศษแท้	ที่ปอง

สิ่งที่ผู้ตั้งขึ้นมาเป็นอันดับแรกคือโคสุรภี ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งว่า “กามะเชนุ” พวกเทวดาพร้อมกันมอบให้พระฤๅษีวิเศษผู้เป็นพรหม-ฤๅษี หนึ่งในสี่ปตะฤๅษี

ที่สองซึ่งผู้ดพัน	ชลธิ
คือสุราซึ่งแรง	ฤทธิกล้า
นามวารุณีมี	ลักษณะยั่ว
ยวนจิตมัวเมาบ้า	หยาบหยาม

สิ่งที่สองคือพระนางวารุณี เทวีแห่งเหล้า นางมีนามอื่นๆ ว่า “มทา” (ความเมา) และ “สุรา” หลังจากที่ถูกตั้งขึ้นจากเกษียรสมุทรแล้ว ก็ได้เป็นมเหสีของพระวรุณ เทพแห่งฝนและน้ำ

สามมีพฤกษะขึ้น	จากสมุทร
ชื่อว่าปารีชาติ	เฉิดฟ้า
นางฟ้าเมื่อเห็นสุด	ชอบพฤกษะ นั้นแล
หอมดอกตระหลบหล้า	แหล่งตรี

สิ่งที่สามคือต้นปารีชาติ ซึ่งดอกมีกลิ่นหอมมาก เชื่อกันว่า

กลิ่นหอมของดอกปาริชาติสามารถช่วยให้ระลึกชาติได้ เหล่าเทวดาพร้อมใจกันยกต้นปาริชาติให้พระอินทร์ และพระอินทร์ทรงเอาไปปลูกไว้กลางนันทอุทยานในสวรรค์ เป็นต้นไม้ที่พระนางศิมเหสีของพระอินทร์โปรดยิ่ง

ที่สี่ที่ขึ้นจาก	ชลา ลัยฤ
คือคณอัคร	เจ็ดแฉล้ม
รูปโฉมสุดโสกา	หาเปรียบ ไม่เลย
งามเนตรงามเกศแก้ว	ก่องฉวี

สิ่งที่สี่คือเหล่านางอัปสร ซึ่งล้วนแต่เลอโฉมโสกา และมีความสามารถในการขับร้อง แต่ไม่มีเทวดาได้รับไว้จึงกลายเป็นนางบำเรอสาธารณะประจำสวรรค์ไป

ที่ห้าขึ้นจากน้ำ	คือจันทร์
รังสิสกาเว็น	เนตรไซรั
องค์พระคิระพลัน	ฉวยฉับ
ทรงทัดแทนเป็นไว้	แทบศิรั

สิ่งที่ห้าคือดวงจันทร์ ซึ่งพระคิระนำมาทัดเป็นปิ่น (เรื่องที่พระจันทร์เป็นปิ่นของพระคิระนี้มีตำนานอื่นแล้วว่า พระจันทร์ลอบไปลักพานางดารา ชายาพระพฤษ์สบัติ จนเกิดสงครามชิงนางขึ้น ภายหลังพระพรหมตัดสินให้พระจันทร์คืนนางดาราแก่พระพฤษ์สบัติไป เหล่าเทวดาพากันไม่ชอบใจการกระทำที่เหมือนขโมยของพระจันทร์จึง

ไม่ยอมคบค้าสมาคมด้วย ทำให้พระจันทร์ไม่สามารถเข้าไปในทวารสภา
ได้ พระคิเวทรงสงสารจึงนำพระจันทร์มาทัดเป็นปิ่น พาเข้าไปใน
ทวารสภา)

ที่หูกพิษผุดขึ้น	จากสมุท
ทวยเทพบ่อยากชิม	อยากได้
แต่ฝูงนาคเร็วรอด	รีบสูบไว้แฮ
งูจึงมีพิษไซ้	สืบมา

สิ่งที่หูกคือพิษร้าย ซึ่งปวงเทพต่างพากันส่ายหน้าไม่เอา (พวก
ยักษ์ก็คงไม่อยากได้เช่นกัน) แต่พวกนาคและงูรีบสูบเอาไว้ งูจึงได้มี
พิษสืบต่อมาตราบนานทุกวันนี้ (เรื่องพิษร้ายที่เกิดขึ้นในคราวกวน
เกษียรสมุทรนี้ บางตำนานกล่าวว่า พระคิเวทรงเป็นผู้ดื่มเข้าไปเพื่อ
ไม่ให้พิษร้ายเป็นอันตรายต่อผู้อื่น พระคอของพระคิเวจึงถูกพิษ
ผลาญจนกลายเป็นสีดำ)

จากสาครผุดขึ้น	ที่เจ็ด
คือดอกกมลบาน	แจ่มจ้า
มีเทวีเสด็จ	กลางดอก
งามประเสริฐเลิศล้ำ	แหล่งสาม
มีนามปรากฏก้อง	พระศรี
ศุภลักษณ์ไฉไลปาน	เปรียบได้
งามยิ่งสุนารี	มวลหมด
จินตะกาวิไร	พจน์ชม

สิ่งที่เจ็ดคือพระศรี หรือพระลักษมี ซึ่งผุดขึ้นมาจากเกษียรสมุทรกลางดอกบัวบาน ความงามของพระนางนั้นไม่มีนางฟ้าใดจะเปรียบเทียบกับได้ แม้แต่ปวงฤๅษีที่มีตบะแก่กล้ายังตะลึงมอง เหล่าคนธรรพ์ต่างเอ่ยสรรเสริญความงามของพระนาง นางอัปสรก็ลอยห้อมล้อมอยู่เต็มท้องฟ้า คงคาในสวรรค์หลั่งน้ำอวยพรให้ ช้างเทวดาก็ใช้งวงจับภาชนะทองตักน้ำมารดถวาย ส่วนเกษียรสมุทรนั้นมอบพวงทิพย์มาลัยที่ร้อยด้วยดอกไม้สวรรค์ซึ่งไม่มีวันเหี่ยวเฉาให้ และพระวิศวกรรมเทพแห่งการช่างและศิลปะก็ทรงเนรมิตเครื่องทรงถวายพระนาง

ครานี้ทรงเครื่องแล้ว	พระศรี
เสด็จไปเฝ้าวิษ	ณูให้
บังคมพระจักรี	กายยอบ
วิษณุรับกอดไว้	กับทรวง

พระนารายณ์ (พระวิษณุ) ก็เลยได้พระลักษมีเป็นมเหสีคู่ใจตั้งแต่นั้น และในที่สุด สิ่งทั้งฝ่ายเทพและฝ่ายอสูรต่างมุ่งหวังก็ผุดขึ้นมาเป็นอันดับที่แปด ซึ่งเป็นอันดับสุดท้ายด้วย

ในที่สุดจากห้อง	ทะเลลิด
ทเวะแพทย์ธวัน	ตรีไซร์
ผุดขึ้นและชูเชิด	ผะอบ
อมฤตทูลเทอดไว้	ณหัว

แต่พอทေးแพทย์ธันวันตรีทูนผอบน้ำอมฤตชูขึ้นมาจากเกษียร
สมุทร พวกอสูรก็รุกกันจะเข้าไป พระนารายณ์ซึ่งทรงคอยจับตาอยู่
ก็จัดแจงหลอกล่อพวกอสูรไปทางอื่น

เทวัญกลายเป็นแม่	นารี
รูปลักษณะวิไล	เลิศล้ำ
ลวงล่อเหล่ายักษ์	หวังสวาท
นำออกไปจนพ้น	ฝั่งธาร

พวกยักษ์คิดว่านางแปลงนั้นเป็นนางงามที่ผุดขึ้นมาจากเกษียร-
สมุทรอีกคนจึงหลงตามนางไป เป็นโอกาสให้พวกเทวดาพากัน
ดื่มน้ำอมฤตเพิ่มพลังกันอย่างสะดวกสบาย ดื่มเสร็จก็ไชโยโห่ร้อง
สรรเสริญพระนารายณ์กันดังกึกก้อง

พอได้ยินเสียงโห่ร้องพวกอสูรก็หันกลับมาดู เห็นพวกเทวดา
ทำทางคึกคักก็รู้ว่าพวกตนเสียทีแล้ว ต่างรีบกลับมาหวังจะดื่มน้ำ
อมฤตบ้าง แต่ถูกฝ่ายเทวดาขวางเอาไว้ จึงเกิดต่อสู้กันขึ้น

...อสูรจะถาโถม จูโจมเท่าใดๆ เทพได้ถอยถด ทนทรหดแข่ง
ขัน แม้ถูกฟันถูกแทง ถูกตีแรงทั่วกาย แผลก็หายฉับพลัน กุมภภัณฑ์
อ่อนระอา แย้งยุทธนายอ่อน หย่อน กำลังอ่อนลงไป เพราะมิได้สมจิต
ชวดอมฤตอันหวัง...

เมื่อเห็นแน่ว่าจะสู้พวกเทวดาไม่ได้ พวกยักษ์จึงจำใจต้อง
ล่าถอยกลับไปด้วยความอาฆาตมาดร้าย ก็เป็นอันว่าพวกเทวดาต่าง

ก็ได้กลับคืน มีฤทธิ์มีเดชเก่งกล้ากันใหม่สมดังที่ปรารถนา
เรื่องราวที่พระนารายณ์อวตารเป็นเต่าก็จบลงเพียงเท่านี้

